

тремя структурными элементами: (1) официальная информация, сконцентрированная в дискурсе президентов, парламентов и правительств исследуемых стран; (2) новостная информация, сосредоточенная в медиа-дискурсе печатных изданий, теле- и радиоресурсов; (3) экспертное знание, которое формируется сетью Think Thank, в большей степени интегрированных в систему международных коммуникаций. Доказано, что официальный сегмент информационно-коммуникативного дискурса Армении относительно аннексии Крыма и российской агрессии на Донбассе сформирован в 2014–2015 гг., после чего использовался только в качестве аргумента/контраргумент в обсуждении проблемы Нагорного Карабаха. В Грузии на уровне публичного дискурса политической элиты фиксируется формирование его основных смыслов в 2015–2016 гг. и разворачивается на уровне сравнения с подобными политическими процессами в Грузии в 2017 г. В Азербайджане официальный дискурс исследуемого тематического направления отсутствует. Официальный сегмент политического дискурса является основой и задает мейнстрим новостного наполнения национальных медиа-ресурсов во всех трех странах Кавказского региона, хотя и с разной степенью интенсивности.

Ключевые слова: информационное пространство, страны Кавказского региона, дискурс российской агрессии, Украина, Донбасс, Крым.

Стаття надійшла до редколегії
23.09.2017 р.

УДК: 323.2; 32.019.5

Сергій Федонюк

Реалізація політики ЄС у сфері відкритого співробітництва

У статті розглянуто політику Європейського Союзу щодо підтримки відкритого співробітництва, зокрема «Ініціативу платформ колективної інформованості щодо сталого розвитку та соціальних інновацій (CAPS)» на комунітарному рівні. Показано напрями, інструменти та обсяги такої підтримки. Розглянуто цілі CAPS й основні проєктні завдання. Виконано огляд тематичних сфер реалізації проєктів у сфері відкритого співробітництва, що фінансуються з бюджету ЄС. Зроблено висновки щодо посилення політики ЄС у сферах, пов'язаних із реалізацією потенціалу масового співробітництва, що проявляється в детальнішій розробці цього питання на науковому рівні та поглибленні фінансової підтримки проєктів у цій сфері. Також відзначено тенденцію до стимулювання поширення відкритого співробітництва з тих галузей, де вже є досвід колаборації до нових сфер.

Ключові слова: відкрите (масове) співробітництво, Європейський Союз, соціальні інновації.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відкрите (масове) співробітництво, розвинувшись на основі технологій міжперсональної комунікації в Інтернеті у 2000-х рр., сьогодні сприймається як значний ресурс для бізнесу, наукових пошуків і соціальних інновацій. Масове співробітництво, ґрунтуючись на повнішому використанні потенціалу окремих осіб, може стати засобом для суттєвого підвищення ефективності різноманітних проєктів – від ринку до громадянських ініціатив та державного управління. Ураховуючи суттєве зростання зацікавлення масовим співробітництвом у політиці Європейського Союзу й появу комунітарних інструментів його розвитку, доцільно дослідити характер і тенденції цього явища в євроінтеграційному аспекті.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Колективну участь у діяльності щодо сталого розвитку й соціальних інновацій розглянуто з позицій теорії масового співробітництва таких науковців, як Дональд Тепскотт, Ентоні Вільямс [10], Нік Брісборн [2], Арон Крауні [7], Грант Гросс [4], Сара Л. Стерланд [9] та ін. Також розкрито різні аспекти масового співробітництва в контексті європейської інтеграції в інших публікаціях.

Концепцію CAPS, чи Платформ колективної поінформованості щодо сталого розвитку та соціальних інновацій, обґрунтовано в дослідженні «Collective Awareness Platform for Sustainability and Social Innovation: An Introduction» (2014) [1], статті «Collective Awareness Platform for Sustainability and Social Innovation (CAPS)», «Understanding Them and Analysing Their Impacts» (Антонелла Пассані та ін., 2015) [8]. Вплив платформ CAPS проаналізовано в дослідженні Ф. Белліні, А. Пассані,

М. Кільтсі, В. Ваноббергена (2016) [3], проте зазначена тематика в євроінтеграційному контексті розвивається досить швидкими темпами й у зв'язку з реалізацією відповідних заходів на рівні комунітарних інституцій ЄС і втіленням колаборативних проєктів доцільне дослідження найновіших європейських тенденцій масового співробітництва, що і є **метою** цієї статті.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Європейська політика стимулювання масового співробітництва концентрується на кількох напрямках, пов'язаних із підтримкою соціальних інновацій, відкритих наукових досліджень та децентралізації урядових даних й участі громадян. Фінансове підґрунтя цієї політики закладено, починаючи з 7 Рамкової програми ЄС із досліджень та інновацій (FP7) і суттєво розвинуто на період до 2010 р. (програма «Горизонт-2020»).

Перший і головний із напрямів, за яким із 2012 р. виділено 68 млн євро, орієнтований на реалізацію «Ініціативи платформ колективної поінформованості щодо сталого розвитку та соціальних інновацій» («Collective Awareness Platforms for Sustainability and Social Innovation, CAPS») і повинен уможливити розробку нових моделей для підвищення обізнаності про посталі проблеми із забезпечення стабільності та про роль, яку кожен із нас може відіграти в їх розв'язанні колективними діями. Це сприяє спільним рішенням, заснованим на мережах (людей, ідей, сенсорів), що забезпечує нові форми цифрових соціальних інновацій.

Головним викликом, що стимулює політику у сфері CAPS, є те, що сьогодні Європа не в змозі повністю використовувати потенціал відкритого співробітництва, передусім у сферах колаборативних інновацій та колективного інтелекту в ключових областях сталого розвитку, використанням відкритих даних, мереж знань, відкритих апаратних засобів та Інтернету речей. Значні перспективи відкриваються у сфері цифрових соціальних інновацій, які можуть краще справлятися із проблемами сталого розвитку та для яких прогнозують масове прийняття й помітний глобальний вплив.

Оформлено два напрями CAPS – інноваційні дії та дії щодо координації й підтримки. Перший із них ґрунтується на платформах колективної поінформованості (CAP), що дають змогу організації висхідних моделей інновацій та соціальної співпраці на основі спільних інструментів і цифрової гіперзв'язаності, відкритих даних і знаннях, відкритому програмному забезпеченні та обладнанні, використанні краудсорсингу. Цільовими областями інноваційного напрямку CAPS є [5]:

- нові інноваційні моделі участі для економіки та суспільства, такі як колаборативна або циркулярна економіка, колаборативні державні послуги й колаборативне виробництво;
- рішення для стійкого способу життя, як-от: колаборативне споживання та виробництво, інтелектуальне повторне використання й низьковуглецеві підходи;
- етика цифрових інновацій, таких як соціальне підприємництво, пряма демократія, збереження конфіденційності та цифрові права.

У результаті очікується розширення участі громадянського суспільства у сфері широкої цифрової соціальної інновації, зокрема розвиток платформ співпраці, використання колаборативних мережових інструментів і технологій, розширення активної колаборації за межі сектору ІКТ.

Робочою програмою на 2016–2017 рр. в рамках «Horizon-2020» передбачено фінансову підтримку проєктів у зазначених пріоритетних сферах на рівні 1–2 млн євро, причому перевагу надають пропозиціям, що стосуються громадянського суспільства в цілому, наприклад НУО, місцевих громад, соціальних підприємств, неприбуткових організацій, студентів і хакерів.

Натомість дії в іншому цільовому напрямі CAPS (заходи щодо координації й підтримки) мають бути спрямовані на координацію та підтримку ініціативи CAP й основного ширшого циклу цифрових соціальних інновацій за допомогою встановлення зв'язків і синергії між різними проєктами та забезпечення наочності й контактів на європейському та міжнародному рівнях. Ці проєкти дофінансовуються на суми від 0,2 до 0,8 млн євро й мають виконувати такі завдання [5]:

- ефективніше розв'язувати соціальні проблеми та проблеми сталого розвитку, ґрунтуючись на висхідних відкритих і розподілених підходах та мережових ефектах, на основі відкритих даних і відкритого обладнання;
- згуртування громадян та проведення запропонованих підходів до інших сфер застосування, пов'язаних із забезпеченням сталого розвитку;
- забезпечити ефективне залучення громадян та нових учасників до процесу прийняття рішень, колективного врядування, нових моделей демократії, саморегулювання, наукових досліджень громадян і громадських обсерваторій, нових бізнес- та економічних моделей;

– досягти помітного покращення співпраці між громадянами (уключаючи людей похилого віку), дослідниками, державними органами, приватними компаніями й організаціями громадянського суспільства в розробці нових стійких та колаборативних моделей споживання, нового способу життя й створення інноваційних продуктів і послуг та інформаційного обслуговування;

– продемонструвати застосовність конкретних і вимірюваних показників для оцінки соціального впливу та «соціальної прибутковості інвестицій» запропонованих рішень.

Очікується, що CAPS підтримуватиме екологічно обізнані, широкомасштабні процеси та практики, що дають змогу громадянам:

- ділитися знаннями;
- приймати більш обґрунтовані рішення як споживачам;
- ініціювати колективні екологічно-піддані поведінкові зміни;
- ініціювати більш демократичні процеси за участю громадськості.

Конкретними прикладами нових областей є:

- відкрита демократія – забезпечення участі громадян у демократичних процесах за допомогою розробки та застосування нових інструментів (наприклад голосування, консультації в Інтернеті);
- відкрита розробка політики: краще прийняття рішень на основі відкритих даних;
- спільна економіка: кредитування, обмін, зроблений для роботи за масштабами;
- спільна робота: розробка нових способів виробництва;
- спільне споживання: переосмислення споживацтва;
- колективні екологічні дії, спрямовані на покращення довкілля;
- нові спільні підходи до включення (inclusion), сільського господарства, охорони здоров'я, управління стихійними лихами.

До цього часу здійснено два виклики CAPS: один – у робочій програмі FP7 для ІКТ-2013 (цілі 5.5 та 1.7 b) та один – у програмі роботи з інформаційних технологій H2020 (тема ICT-10). Усього на працює 12 проектів із виклику 1, а з 1 січня 2016 р. цей перелік доповнено 24 новими проектами в рамках виклику 2. П'ять із цих проектів належать до класу Інтернет-науки.

Серед проектних цілей – зокрема, підвищення якості продуктів та довкілля (проекти Asset, Capsella, Captor, DecarboNet, HackAIR, Saving Food 2.0), стимулювання соціальних інновацій і розвитку громад на основі залучення колективного інтелекту (Catalyst, CHEST, Comrades, D-Cent, DSI4EU, Open4Citizens, WebCosi), сприяння науковій комунікації та розробкам, зокрема у зв'язку з конкретними галузевими напрямками, як-от: ІТ, медицина та ін. (MakingSense, Opencare, Nextleap, p2rvalue). Реалізовано також проекти, спрямовані на полегшення соціальних комунікацій у різних аспектах – від професійного до пізнавального (Make-IT, Stars4All, Wikirate).

На сьогодні можна виокремити такі напрями, на яких концентруються ініціативи, спрямовані на розв'язання суспільних проблем через мережевий ефект відповідно до «Платформ колективної інформованості щодо сталого розвитку та соціальних інновацій»:

– захист споживачів та покращення екологічної ситуації (надання індивідуальних порад щодо харчування на основі фактичного споживання їжі й спільного використання/порівняння через соціальні мережі досвіду харчування, застосування досвіду та аналізу даних для економії електроенергії, обмін враженнями й проблемами серед пацієнтів, інструмент моделювання сценаріїв та оцінка політики для розуміння екологічних наслідків споживання, створення обізнаності для прийняття екологічно свідомих рішень на місцевому рівні тощо);

– розподіл і споживання товарів та послуг (аналіз й обговорення суспільного надбання в цифровому середовищі, оренда приміщень, неприбуткова діяльність, пов'язана з безкоштовним передаванням речей, розподілене виробництво та обмін поновлюваними джерелами енергії, кредитування/запозичення грошей безпосередньо між людьми й підприємствами, обмін усіма видами товарів та послуг);

– прийняття рішень на особистому й інституційному рівнях (збирання даних про випромінювання окремими пристроями, збирання та картографування інформації з мобільних телефонів, новин й Інтернету, поширення контенту, пов'язаного з нещасними випадками, та повідомлення про них; інтеграція фізичних об'єктів із цифровим світом мереж майбутнього);

– політика й нові моделі економіки, суспільства й демократії (для рівнів ООН чи ОЕСР, симуляція майбутнього, особиста участь громадян у політиці, моніторинг діяльності політиків, управління ризиками та ресурсами для подолання дефіциту ресурсів);

– покращення громадських послуг, міські середовища, демократія, Інтернет на основі відкритих даних (платформи для створення відкритого коду для стартапів, краудсорсингові спільноти для бізнесу, розробка та вдосконалення ідей щодо зміни світу, органи місцевого самоврядування, використання соціальних мереж для сталого управління міською мобільністю, розробка методів збору інформації й проведення «колективної розвідки», спільна робота громадськості та уряду над розв'язанням проблем, об'єднання розробників програмного забезпечення й соціальних інноваторів для вирішення соціальних питань);

– організація спільної роботи з увагою на конфіденційність і включення (пошук друзів за інтересами, поєднання можливостей наявних мережних додатків (як-от: fb та Wikipedia);

– розробка й поширення технологій вільного доступу й підключення людей (протоколи оптимізації зв'язку між бездротовими пристроями, приватні розмови он-лайн, створення прототипів електроніки з відкритим кодом, яка ґрунтується на гнучких, простих у використанні апаратних і програмних продуктах);

– дослідження, конференції та аналітичні центри з інформаційно-комунікаційних технологій і сталого розвитку (конфіденційність користувачького вмісту, виявлення фундаментальних закономірностей у соціальній динаміці та координованій діяльності людини, Інтернет-речей, колективні адаптивні системи).

Фінансову підтримку проектів, зорієнтованих на відкрите співробітництво, розпочато на початку нинішнього десятиліття: із бюджету FP7 виділено 15 млн євро на 10 проектів у сфері CAPS (завдання 5.5) і 4 млн євро на два проекти у сфері інтернет-науки (завдання 5.1b). У межах програми «Горизонт-2020», починаючи з 2014 р., профінансовано 24 проекти за напрямом ICT-10-2015 (2014–2015 рр.) на суму 43 млн євро, а на 2016–2017 рр. передбачено 10 млн євро за напрямом ICT-11-2017 (CAPS) та 5 млн євро за напрямом ICT-12b-2016 (розподілена архітектура для децентралізованих урядових даних) [6].

Помітне суттєве розширення фінансової підтримки висхідної колаборації в Європі, що відображає загальні світові тенденції в цій сфері. Важливо, що в Європейському Союзі вперше реалізовано комплексний підхід до розв'язання проблеми, яку попередньо глибоко проаналізовано й заплановано суттєву фінансову підтримку.

Висновки та перспектива подальших досліджень. Європейський Союз, реалізуючи договірні завдання, стимулює розвиток перспективних технологій і моделей організації громадської активності задля досягнення конкурентних переваг і забезпечення базових свобод. Поява на комунітарному рівні системних заходів та інструментів, спрямованих на підтримку колективної співпраці на фоні посиленого зацікавлення можливостями масового співробітництва на рівні країн-членів і бізнес-структур, свідчить про перспективність політичної стратегії в цій сфері, зокрема в аспекті європейської інтеграції. Відтак проблематика, піднята в цій статті, потребує подальшого дослідження, зокрема в аспекті галузевих напрямів відкритої колаборації.

Джерела та література

1. Arniani, M. Collective Awareness Platform for Sustainability and Social Innovation: An Introduction / M. Arniani [et al.]. – Moskov, 2014.
2. Brisbourne Nic (2007). Mass collaboration – some big changes are underway / Nic Brisbourne [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://www.theequitykicker.com/2007/08/13/mass-collaboration-some-big-changes-are-underway/>
3. Bellini Francesco. Exploring Impacts of Collective Awareness Platforms for Sustainability and Social Innovation / Francesco Bellini, Passani Antonella, Klitsi Marina // Eurokleis Press. – Roma Italia, 2016.
4. Gross Grant (2004). Election 2004: Howard Dean Profits from Web Campaign. CIO, January 15 [Elektronik resourse]. – Mode of access : http://www.cio.com/article/32064/Election_2004_Howard_Dean_Profits_from_Web_Campaign
5. HORIZON 2020 – Work Programme 2016 – 2017. Information and Communication Technologies (European Commission Decision C(2017)2468 of 24 April 2017).
6. ICT-11-2017 Collective Awareness Platforms for Sustainability and Social Innovationю [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/collectiveawareness>
7. Krowne Aaron. Authority Models for Collaborative Authoring / Aaron Krowne, Anil Bazaz // HICSS. – 2004. – Proceedings. – January.
8. Passani A. Collective Awareness Platform for Sustainability and Social Innovation (CAPS) / A. Passani, F. Spagnoli / M. Gatti, R. Agrifoglio (eds) // Organizational Innovation and Change : Lecture Notes in Information Systems and Organisation. – Vol 13. – Springer, Cham. – P. 103–114.

9. Stirland Sarah Lai (2008) Propelled by Internet, Barack Obama Wins Presidency. Wired. November 4 [Elektronik resourse]. – Mode of access : <http://www.wired.com/threatlevel/2008/11/propelled-by-in/comment-page-3/>
10. Tapscott Don. Wikinomics: How Mass Collaboration Changes Everything / Don Tapscott, D. Williams Anthony (2008). – New York : Penguin, 2008.

Fedoniuk Sergii. Implementation of EU Policy in the Field of Open Cooperation. The article examines the European Union's policy of supporting open collaboration, in particular the «Initiative on Collective Awareness Platforms on Sustainable Development and Social Innovation (CAPS)» on the Union Level. The directions, tools and volumes of such support are shown. The purpose of CAPS and the main project tasks are considered. An overview of thematic areas of implementation of open collaboration projects financed from the EU budget is presented. Have been made conclusions on strengthening the EU policy in areas related to the implementation of the potential of mass cooperation, which manifests itself in a more detailed development of this issue at the scientific level and in-depth financial support for projects in this area. There was also a tendency to stimulate the spread of open cooperation from those areas where there is already an experience of cooperation in new areas.

Key words: open (mass) mass collaboration, European Union, social innovations.

Федонюк Сергей. Реализация политики ЕС в сфере открытого сотрудничества. В статье рассматривается политика Европейского Союза по поддержке открытого сотрудничества, в частности «Инициатива платформ коллективной информированности по устойчивому развитию и социальных инноваций (CAPS)» на коммунитарное уровне. Показаны направления, инструменты и объемы такой поддержки. Рассмотрены цели CAPS и основные проектные задачи. Приводится обзор тематических сфер реализации проектов в сфере открытого сотрудничества, финансируемых из бюджета ЕС. Сделаны выводы по усилению политики ЕС в сферах, связанных с реализацией потенциала массового сотрудничества, что проявляется в более детальной разработке этого вопроса на научном уровне и углублении финансовой поддержки проектов в этой сфере. Также отмечается тенденция к стимулированию распространения открытого сотрудничества с тех отраслей, где уже есть опыт коллаборации к новым сферам.

Ключевые слова: открытое (массовое) массовое сотрудничество, Европейский Союз, социальные инновации.

Стаття надійшла до редколегії
16.09.2017 р.